

Abstrakt

Diplomová práce „Jeruzalémský chrám a jeho zkáza (zpracování tématu v Tanachu)“ se zabývá událostmi, které vedly ke zkáze Jeruzalémského chrámu. Jedná se o analýzu textů zaměřenou na zmapování příčin zániku Prvního chrámu **v biblickém textu**. Práce sleduje vznik a formování B-žího lidu, lidu Izraele, na vybraných textech Tanachu. Zachycuje četná a opakovaná varování před porušováním Zákona (Tóry), který lid Izraele přijal na Sinaji. Tato varování přicházejí od Hospodina skrze proroky, kteří jsou jeho ústy. Přichází odpuštění od Hospodina milosrdného a tresty od Hospodina spravedlivého. Snahy o návrat k Hospodinu (*tšuva*) a pokusy o náboženské reformy se střídají s odpadlictvím, zapomínáním či přímo odmítáním Zákona, tolerováním i přímou podporou modloslužby.

Jádrem této práce je analýza a reflexe tématu zkázy Jeruzalémského chrámu v textech Tanachu, a to s důrazem na pokus o identifikaci možných příčin této události, tak jak jsou v textu vyjádřeny. Jeruzalémským chrámem je míněn institut centralizovaného kultu ve své vrcholné fázi.

Tato práce se snažila zachytit události, činitele a příčiny, které vedly až k samotnému zničení Prvního (Šalamounova) chrámu v Jeruzalémě, tak jak jsou zachyceny v textech Tanachu. Zkoumání biblického textu je velice komplexní činnost a v rámci diplomové práce (tj. v práci omezeného rozsahu i zaměření) nelze postihnout všechny aspekty, ani zanalyzovat všechny vrstvy textu. Jde tedy o jeden z mnoha možných pohledů a přístupů. Rabínská tradice rozlišuje čtyři základní výklady biblického textu, moje práce zůstává většinou u prvního přístupu *pšat*, s výjimečnými záběry do jiného stupně.

Ačkoliv může být biblický text předmětem zkoumání vědců, exegetů a teologů, cílovou skupinou Tanachu nejsou oni, jsou jimi věřící a pro ně také vznikl. Biblický text představuje mnohem víc než pouhou strukturu slov a vět. Navíc má Tóra (stejně jako Tanach) jiný význam pro nás, kdo žijeme nyní a odlišný pro lidi budoucích generací. Nakonec se můžeme pouze dohadovat, jaká bude úloha a poselství Tóry, ve světě budoucím. Zkoumání biblického textu je proto třeba vykonávat se zvláštním respektem k tomu, co Tanach představuje.

Událost zkázy Prvního chrámu byla událostí zlomovou a velikého rozsahu, a tak i to, co k ní vedlo, bylo složité a mnohvrstevné. Jednalo se o celý komplex činitelů a příčin, a tyto příčiny se rodily a trvaly v dlouhém časovém horizontu. Zvažování příčin, tedy položení otázky proč, znamená uznávat zničení Chrámu, Jeruzaléma a následný exil jako Hospodinův trest. Ke zkáze Prvního chrámu došlo v důsledku špatného chování lidí. Toto pojetí je v souladu s obecnou židovskou tradicí.

Hřích narušuje vztahy uvnitř B-žího lidu (mezi lidmi), i mezi člověkem (jednotlivcem) i mezi celým lidem a jeho Hospodinem. Lid tvoří pospolitost, jejich jednota je podmínkou jejich prosperity i přežití. Individuální prohřešky tak uvádí trest na celou pospolitost, proto musí být potrestány, těžcí hříšníci mají být z komunity vyloučeni, nebo dokonce zabiti. Provinění bez potrestání přinášejí kletbu na celou společnost, protože i tresty jsou součástí Zákona. Hříšníky

jsou jednotlivci, a ti skládají komunity, lid, národ. Když se nepotrestané prohřešky jednotlivců a jejich vůdců přelily v selhání celého lidu, nastal čas radikálního dalekosáhlého soudu a následného trestu.

Tóra je v našem tématu zdrojem teoretických východisek (uzavření smlouvy, stanovení Zákona), ale také jejich aplikace, prohřešky a selhávání, i to, jak se s nimi vypořádat, jak Zákon aplikovat. Zobrazuje postupné formování B-žího lidu a aplikaci B-žího zákona.

Proroci obsahují hlas Hospodinův skrze proroky, jde o zdrcující kritiku lidu *Jisra'ele*, výzvy k nápravě a vážná varování. Proroci však také pronášejí výzvy k pokání a nápravě a předávají slova útěchy a odpuštění.

V centru ranných proroků (*neviim rišonim*) je doba království a králové. Sledujeme selhávání elity národa (králů, *kohanim*, také bezcitných majetných) a výjimečné pokusy o (nedůsledné) reformy. V knihách proroků pozdějších (*neviim acahronim*) jsou varování stále naléhavější a přicházejí vize neodvratné zkázy. Objevují se i samozvaní a falešní proroci.

Spisy obsahují různorodé knihy. Ty, které zobrazují vlastní zkázu Chrámu, obsahují velice emotivní líčení tragických událostí (Pláč, Žalmy, Jeremjáš, Ezechiel).

Zničení Hospodinova chrámu bylo pro lid Izraele zničující událostí, do poslední chvíle nevěřili, že se tak může stát, že Hospodin dopustí zničení svého sídla a svého města. Hospodin tak učinil sám rukama pohanských národů. Jenomže Hospodin (*šechina*) v té době už v Chrámu dávno nepobýval, právě kvůli tomu, jak se jeho lid choval. Ani archa s deskami Zákona (který tak pošlapali) už v Chrámu nebyla. Stavba už byla dávno obyčejným domem (*bejt*) nikoliv *bejt adonaj* nebo *bejt mikdaš*. Navíc nešlo jen o zničení Chrámu a Jeruzaléma, ale i o spojení s odvlечením do zajetí a následným exilem.

Zničení Chrámu a následný exil nebyl jedinou katastrofou v dějinách židovského národa, následovaly další od starověku přes středověk až do doby moderní. Koncept zduchovnění služby Hospodinu („oběti rtů“), nahrazení obětí modlitbami a studiem Tóry (v době neexistence Chrámu) nevyžaduje další pozemský chrám. Ale poučení a zpráva v textech Tanachu je stále stejná, je textem i pro současného vyznavače. Ani naše životní situace se v principu nezměnila, i dnes žijí věřící obklopeni nevěřícími („pohany“), i dnes máme pokušení a selhávání, ale můžeme cítit život (všech živých bytostí), nekrást, nelhat, nezneužívat B-ží jméno, vážit si rodičů, pomáhat potřebným, odolávat moderním modlám. Studovat Tóru. A každý má možnost volby – selhání nebo cesta po stezkách Hospodinových. Mechanismus nápravy – *tšuva* a *tikun olam* – je stále zde. Můžeme se také rozhodnout čekat na Mesiáše a Nový chrám.